

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 49 (1044) 7 СНЕЖНЯ 2011 г.

20-я ўгодкі рэальнай незалежнасці Беларусі

8 снежня 1991г. ва ўрадай рэзідэнцыі “Віскулі” ў Белавежскай пушчы кіраунікі РАСІІ, Украіны і Беларусі падпісалі Дагавор аб стварэнні СНД. 21 снежня на сустрэчы ў Алма-Ате адзінацаць быльых рэспублік абвясцілі аб канчатковам спыненні існавання СССР і заснаванні СНД з перавагай каардынацыйных функцый і без якіх-небудзь заканадаўчых, выкануемых і судовых паўнамоцтваў. Мэтай заснавання СНД, па заяве ініцыятараў, было палягчэнне пераходу рэспублік у іншыя стан. Для каардынаціі дзеянасці суб’ектаў Садружнасці быў заснаваны вышэйшы орган - Савет кіраунікоў дзяржаў. Рашиенне сацыяльна-еканамічных пытанняў даручалася Савету кіраунікоў урадаў. Сумеснай сферай дзеянасці дзяржаў - члену СНД вызначаліся: каардынацыя зневажнай палітыкі; эканамічнае супрацоўніцтва як на тэрыторыі СНД, так і на рынках за яе мяжой; захаванне навакольнага асяроддзя; пытанні міграцыйнай палітыкі; барацьба з арганізаванай злачыннасцю.

Аднак з першых жа дзён існавання СНД сярод яго удзельнікаў з’явіліся рознагалосці. Многія краіны былі незадаволены тым, што РАСІІ, засталіся матэрыяльная база дыпламатычнай секткі былога саюза, большая частка маёмаў структур КПСС, агульнасаноныя залаты і алмазны фонд, гравова-фінансавая сістэма, шэраг іншых матэрыяльных і духоўных каштоўнасцяў, якія былі створаны народамі ўсіх рэспублік. Вострая супяречнасць узнікла паміж РАСІІ і Украінай па пытанні Чарнаморскага флоту.

І ёсць ж рэспублікі атрымалі самае галоўнае - паў-

навартасны дзяржаўны статус і дзяржаўную незалежнасць.

Пагадненне аб стварэнні Садружнасці Незалежных Дзяржаў (1991) ад 8 снежня 1991 года пачынаецца словамі: “Мы, Рэспубліка Беларусь, Расійская Федэрэцыя (РСФСР), Украіна як дзяржавы - заснавальніцы Саюза ССР, якія падпісалі Саюзную Дамову 1922 года... канстатуем, што Саюз ССР, як суб’ект міжнароднага права і геапалітычнай рэальнасці, спыняе сваё існаванне...”

Ад гэтага моманту суб’ектамі міжнароднага права і геапалітычнай рэальнасці сталі новыя маладыя незалежныя краіны.

Пагадненне ад 08.12. 1991 г. “Аб стварэнні Садруж-

насці Незалежных Дзяржаў” уступіла ў сілу для дзяржаў-удзельніц:

Беларусь і Украіна - з 10 снежня 1991 года;

Расія - з 12 снежня 1991 года;

Казахстан - з 23 снежня 1991 года;

Туркменія - з 26 снежня 1991 года;

Узбекістан - з 4 студзеня 1992 года;

Арmenія - з 18 лютага 1992 года;

Кіргізія - з 6 сакавіка 1992 года;

Таджыкістан - з 26 чэрвеня 1993 года;

Азербайджан - з 24 верасня 1993 года;

Грузія - з 3 снежня 1993 года;

Малдавія - з 8 красавіка 1994 года.

8 снежня 2011 года ў межах кампаніі “Будзьма!” адбудзеца сустрэча з дэпутатамі ВС Беларусі, прысвечаная 20-годдзю беларускай незалежнасці. Пачатак а 18-й гадзіне па вул. Румянцева, 13, г. Менск.

Падвядзенне вынікаў Рэспубліканскага конкурсу
“Ведаем свой край”

і ўзнагароджанне пераможцаў адбудзеца ў памяшканні Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь
18 снежня аба 11-й гадзіне
па вул. К. Маркса, 12, г. Менск .

Запрашаем усіх удзельнікаў конкурсу прыняць удзел у мерапрыемстве. Аплаты праезду гарантуюцца.

Аргамітэт конкурсу.

ISSN 2073-7033

Да 120-годдзя з дня народзін
«Ўсе мы разам ляцім да зор...»

Страцім-лебедзь беларускай паэзіі. Геній нацыянальнай літаратуры. Беларускі Ікар. Наш крыўіцкі Ясон. Наш біблейскі Ісая. Прапор беларускага Адраджэння. Паэт з крынічнай душою. Самы малады беларускі класік. Паэт, Богам дадзены нам, як выкупленне за ўсе нашыя мінулы і будучыя грахі. Усім гэтым для нас, беларусаў, вось ужо 120 гадоў з’яўляецца **Максім Багдановіч**.

Значэнне яго асобы ў гісторыі беларускай літаратуры і нацыянальнай гісторыі ўвогуле яшчэ як след не ацэнае, бо Багдановіч па словах Рыгора Барадуліна быў дадзены беларусам «навырост». І чым больш мінае часу, «чым болей сходзіць дзён начай, тым імя мілае вышэй...». Тым бліжэй, тым даражей нам сам Паэт. Магчыма, у гэтым і ёсьць загадка Максіма Багдановіча.

На Багдановіча як на творцу нельга глядзець звычайнімі вачымі. Яго варта разглядаць у «вечным вымірэнні» як мастака агульначала-вечага маштабу. Менавіта ён, Максім Багдановіч, здалёў узяўся беларускую паэзію да касмічных вышыні і пашырыў яе геаграфічныя межы да сусветных абсягau. Створаючы за крок ад крыку сваё паэтычнае Евангелле, ён авалодаў незвычайнім майстэрствам абагаўляць слова, укладваць у іх першаіны біблейскі сэнс. Гадсцюль тая запаветная, біблейская інтанацыя іх гучання:

«Паміж пяскоў

Кірпичкай зямлі,

Над хвалямі сінеючага Ніла
Ўжко колькі тысяч год

стайць магіла:

Ў гарычу насення жменю
там знайшлі...»

вёй і прарочымі радкамі:
«Беларусь,
твой народ дачакаецца
Залацістага, яснага дня...»

На вялікі жаль, ніколі ўжо не прачытаем мы ягоных зборнікаў паэзіі: «Маладзік», «Красавік», «Пірсцэнак»... Бо іх паэт так і не паспей напісаць. Застаўся адзін «Вянок» з вельмі сабраных сярод жытва, як вечны напамін аб tym, што «ўсе мы разам ляцім да зор...»

Эдуард Акулін.

Прапокі з’яўляюцца на зямлі...

Прапокі з’яўляюцца на зямлі тады, калі людзі забываюцца на свае каштоўнасці. Размераны ход жыцця, дзе матэрыяльнае перамагае духоўнае, парушаеца сыходам Хрыста з Апосталамі на абраную імі зямлю...

“АПОКРЫФ” Максіма Багдановіча — музычная прэм’ера 9 снежня на сцэне Вялікай залы Белдзяржфілармоніі. Аўтар ідэі і кампазітар — Л. Сімаковіч. Выкананцы — Нацыянальны акадэмічны народны аркестр імя І. Жыновіча пад кірауніцтвам народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Казінца, Дзяржаўны камерны хор Рэспублікі Беларусь — мастацкі кіраунік і дырыжор Наталля Міхайлava, фальклор-тэатр “Госьціца”, артысты і майстры беларускай сцэны.

12 снежня 2011 года

ў межах кампаніі “Будзьма!” адбудзеца мерапрыемства,
прысвечаная 20-годдзю дзяржаўнасці гістарычнай беларускай сімвалікі.

Пачатак а 18-й гадзіне па вул. Румянцева, 13.

12 снежня 2011 года

ў 19.30 у сядзібе ТБМ (Менск, Румянцева, 13) адбудзеца
вечарына, прысвечаная юбілею

Максіма Багдановіча з удзелам Аляксея Галіча.

Нязгаснаю зоркай ты ў небе Радзімы навекі

9 снежня спаўненца 120 год з дня нараджэння Максіма Багдановіча, беларускага паэта, перакладчыка, літаратурнага крытыка, даследчыка і тэарэтыка літаратуры.

*Сцюжны час, бязмежна супровы.
Спіц народ, нібы зерне ў раллі.*

*Ты прыйшоў
І гарачым словам
Рунь узняў на роднай зямлі.
Ты сказаў нам:
«Унукі Скарыны,
Дзе ваш гонар, моц і краса?
Сціль ў вас, як і ў іншых, святыня.
Не давайце святыні пам!
Не давайце з яе глуміца,
Бо прастіць яна ясну зару,
Бо святы ізумруд залігіца
У пярсцёнку твайм, Беларусь!»
Ты устаў на лютую сечу,
Бітву вечную сонца і хмар,
Узваліўши на юных плачы
Святагораў народны цяжар.
І не вынеслі жылы напругі:
Знік ты, лебедзь, у хвалях сівых,
Сліў крывею, загінуў «за другі»,
За мяне, за вас і за ўсіх.
І застаўся ты ў нашых душах,
Хоць навекі знік у палах,
Вечна светлы і вечна дужы,
Вечна юны, як наша зямля.
Мы твой ганарымся - і плачам.
Мы нясём цябе ў сэрцы праз дым.
Нізка голаў скіляю, юнача,
Перад вечнымі глаголамі твайм.
Смела кроучу цяпер у пяскі я
Перад светлай заветнай гарой,
Бо як ёсць у народа такія -
Не загіне давеку народ.*

/У. Караткевіч/

Максім Багдановіч – сонца беларускай пэзіі, гонар і сумленне нацыі, паэт незвычайнага лёсу і такога ж незвычайнага таленту, чые вершы не толькі ўзор класікі у яе сапраўдным азначэнні, яны – сцвярджэнне гуманізму, грамадзянскасці, патрыятычнага служэння Башкайшчыне.

Максіма Багдановіча не назашвеш абраникам лёсу. Ін жыў адарвана ад Беларусі, ад запаветнай роднай зямлі, свайго народа і памёр на чужыне, пакутна, адзінока.

Здавен ужо быў адзінокі ён.
Сам па сабе, сам па сабе ён быў:
Ад бацькоўскага краю далёка,
Адзінокі яго любіў.

Незайдзроснасць пяснярскага лёсу:
Быў адзін, а любіў усіх:
Пагардзаных, пакрӯдженых,
босых,
Згаладнелых, сляпых, глухіх.

Так пражыў на зямлі, як бязродна,
Сам не засцячы любдзям нідзе:
Жыў самотны, памёр самотны,
І хавалі амаль безлюдей.

Нехта бег напрасткі да порта,
Нехта ставіў радні манумент...
Хто такі малады памёр там?..
Так... Якісць прыезджы студэнт...
Усяго чвэртку веку пражыў паэт. Усяго дзесяць гадоў працягвалася яго творчая дзейнасць. Але яго духоўная спадчына можа найлепш упрыгожыць не толькі беларускую але і сусветную літаратуру.

Кніга лірыкі “Вінок” – адзіны прыжыццёві зборнік Максіма Багдановіча - гэта гарманічны, цэласны свет чалавека і прыроды, чалавека і красы, адухойленасці, чалавека і Сусвету. І сталася гэта на дваццаць першым годзе жыцця маладога паэта.

*Сонца ціха склацалася з горкі;
Месяц белы заплаканы свеціц,
Аглядзе бахматыя зоркі,
Цягне з возера срэбныя сеци.
У іх русалкі забытілі косы, -
Рувць і бlyтаюць срэбныя ніці;
Ноч плыве над зямлёй, сее росы,
Ноч шапоча русалкам: “Засніце”.*

*Па-над белым пухам вінняй,
Быццам сіні аганёк,
Б’еца, ўеца шпаркі, лёгкі
Сінякрылы матылёк.
Навакол ўсё паветра
Ў струнах сонца залатых, —
“н дрыжачымі крыламі
Звоніць ледзьве чутна іх
І ліцеца хваляй песня —
Ціхі, ясны гімн вясне.
Ці не сэрца напявае,
Навявае яго мне?
Ці не вечер эта звонкі
Ў тонкіх зёлках шапаціць?
Або мо сухі, высокі
Ля ракі чарот шуміць?
Не паняць таго ніколі,
Не разведаць, не спазнаць:
Не даюць мне думаць зыкі,
Што ляціць, дрыжкасць, звініць.
Песня рвеца і ліеца
На раздолыны, вольны свет.
Але хто яе пачуе?
Можа толькі сам паэт.*

*Вакол мяне кветкі
прыгожса красуюць.
Маркотна між іх я хаджу адзінок,
Аж бачу – мне сінія галоўкай ківае
Наші родны, забыты ў цяні васілёк.
“Здароў будзь, зямлячы!”
Чуць бачны ўдаліне,
Панура, нявесела шэпча ён мне:
“Ўспамянем, мой дружка,
У багатай чужыне
Аб беднай, далёкай сваёй старане”.*

*Шмат у нашым жыцці ёсць дарог,
А вядучы яны ўсе да магілі.
І без ясных надзеяў, без трывог,
Загубіўши апошнюю сілы,
Мы сайдзёмся, спаткаемся там
І спытаем сябе: для чаго мы
Па далёкіх і розных пущах
Адзінока ўшлі ў край невядомы?
І чаму паспяшацца так,
Напружжаючы ўсе свае сілы,
Калі ціха паўзучы чарвяк
Ўсё ж дагнаў нас ля самай магілы?*

*Жывеш не вечна, чалавек,
Перажыў ж у момант век!
Каб хвалявалася жыццё,
Каб больш разгону ў ім было,
Каб цераз край душы чуццё
Не раз, не два пайшо.
Жыві і цэльнасці шукай,
Аб шыраце духоўнай дбай.
І ў напружэнні паўната
Свайго шырокага жыцця
Без болю, ціха зайдзе ты
У краіну забыць.*

Лірыка Максіма Багдановіча ў значнай меры біографічная. Аня Какуева – сястра таварыша Максіма, гімназістка, удзельніца вясёлых студэнцкіх вечарынак, на ўсё жыццё палаціла сэрца паэта. Гэта была вельмі прыгожая дзяўчына. Высокая стройная паненка з тонкімі рысамі твару, цёмна-карымі вачыма і доўгімі цёмнымі валасамі. Добра ведала некалькі замежных моў, цудоўна іграва на піяніне. Гэта мілая, вясёлая дзяўчына прыгянула ўвагу васемнаццацігадовага Багдановіча, які марыў пра чистыя і светлыя пачуцці.

*Мне доўгае расстанне з Вамі
Чарней ад Вашых чорных кос.*

*Чаму ж нядобры час прынёс
Мне доўгае расстанне з Вамі?
Я пабляднеў ад горкіх слёз
І трываляет пачаў славамі:
Мне доўгае расстанне з Вамі
Чарней ад Вашых чорных кос.*

*Учора ішчасце толькі
глянула нясмела, -
І развеяліся хмари змрочных дум.
Сэрца чулае і млела, і балела,
Радасць душу мне шчаміла,
быццам сум.*

*Усё жыццё цяпер, як лёгкая завея,
Кнігу разгарніў – а не магу чытаць.
Я зрабілася, што пакахаў цябе я, -
Хіба я знаю? Ды і нашто мне значь?*

*Ізноў пабачыў я сялібы,
Дзе леты першыя прайшли:
Там сцены мохам параслі,
Вясёлкай адлівалі шыбы.
Усё ў пылу. І стала мне
Так сумна, сумна ў цішыне.
Я ў сад пайшо... Усё глуха, дзіка,
Усё травон зарасло.
Няма таго, што раныш было,
І толькі надпіс “Вераніка”,
На ліне ўрэзаны ў кары,
Казаў вачам аб тэй пары.
Расці, ўзмацавеяйся, дрэва,
Як манумент жызы, ўставай
І к небу надпіс падымай.
Хай нерухомы словы спева:*

*Чым болі сходзіць дзён, начэй,
Тым імя мілае вышэй.*

*Зорка Венера ўзышла над зямлёю,
Светлыя згадкі з сабой прывяла...
Помніш, калі я спаткаўся з табою,
Зорка Венера ўзышла.
З гэтай пары я пачаў угледацца
Ў неба начное і зорку шукаў.
Ціхім кахраннем к табе разгараца
З гэтай пары я пачаў.*

*Але расстанца нам час наступае;
Пэўна, ўжо доля такая у нас.
Моцна ханаў я цябе, дарагая,
Але расстанца нам час.*

*Буду ў далёкім краю я нудзіца,
Ў сэрцы любоў зататішы сваю;
Кожную ночку на зорку дзівіца
Буду ў далёкім краю.*

*Глянь іншы раз на яе, – у расстанні
Там з ей зліём мы пагляды свае...
Каб хоць на міг уваскрэсла хаканне,
Глянь іншы раз на яе...*

Маці Максіма – Марыя Апанасаўна Мякота – была дачкой напіядыка павятовай бальніцы ў г. Ігумене (Чэрвень). Пазбаўленая сама многіх

радасцей у дзяцінстве, Марыя Апанасаўна аддавала ўсю сваю цеплыню і пяшчоту дзесяцам. Яны сталі сэнсам яе жыцця, яе гонарам і надзеяй. Педагог па адукацыі, яна імкнулася ў выхаванні дзяцей абавіраца на найноўшыя дасягненні педагогічнай науки. Прыдумваліся адпаведныя гульні, набываліся ці рабіліся ўсялякія “разумныя” цапкі, якія павінны былі развіваць інтэлект, памяць, абуджаць фантазію. Але Марыя Апанасаўне было адпушчана вельмі мала жыцця. Пасля нараджэння чацвёртага дзіцяці яна амаль адразу злягла, хутка развілася цяжкая хвароба – сухоты (туберкулёз). На дваццаць восьмым годзе жыцця яна назаўсёды пакінула зямны свет. Максіму было тады ўсяго пяць гадоў.

Бацька Максіма - Адам Ягоравіч - паходзіў з сям'і прыгонных сялян. Але з дзяцінства выявіў выдатныя здольнасці да науکі і паспяхова скончыў пачатковую школу і Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю. Адам Ягоравіч цікавіўся этнаграфіяй, збіраў і вывучаў беларускі фальклор.

Напачатку сям'я жыла ў Менску, дзе 9 снежня 1891 г. і нарадзіўся Максім. Праз шэсць месяцаў Багдановічі пераехалі ў Гародню, а пасля смерці маці – у Ніжні Ноўгарад. Гэтае расстанне з разлімаю назаўсёды павяялася ў Максіма з адчуваннем сироцтва. Ранейшай ласкі і ўтульнасці ён ужо не зазнае ніколі.

Сям'я жыла беднавата. Максім ніколі не меў добрай вонраткі і не звяртаў на гэта ўвагі. У Яраслаўскую гімназію прыехаў у форме, пашытай з мультану (гімназісты наслілі форму з сукна). А да ўсяго ўжо з дванаццаці год да Максіма прыліпіца спадчынная хвароба – сухоты.

На шасціе Максіма ў Ніжнім Ноўгарадзе знайшлі прытулак і сям'і бацьковых сяцёў. І Максім любіў прападаць у цёткі Магдалены, дзе шанавалі беларускія звычай і абрацы: спраўляліся Дзяды, Каляды, Гуканіе вясны, Вялікдзень, Сёмуха. Тут чуў ён беларускія песні, казкі, прыказкі і прымаўкі, крылатыя слова. Гэта была першая школа “беларускі” будучага паэта.

Вучыцца Максім пачаў з шасці гадоў, пад наглядам бацькі. Пасля скончыў Ніжнагородскую гімназію і, пад націскам бацькі, - Дзярмідаўскі юрдычны ліцэй у Яраслаўлі, хаканне сам не хадеў быць ні суддзей, ні адвакатам, ні пракурорам.

Паэт падзяляўся нараджэніем, у 10 – 11 гадоў. У “Нашай ніве” ужо ў 1907 годзе быў надрукаваны першы твор 16-гадовага Максіма а, пазней ён стаў яе пастаўным аўтарам. Ледзь не ў кожным нумары з’яўляліся яго вершы, затым і артыкулы, літаратурныя агляды, пераклады. І гэта натхняла маладога паэта, давала яму новыя сілы: ён рос на вачах, гэты Богам даны Багдановіч.

Усе, хто ведаў паэта, не праміналі кожны раз падкрэсліць, што гэта

быў вельмі прыгожы юнак, высокі, з каштанавымі валасамі, што хваліст пераліваліся, з карымі вачыма, адухойленымі тварам. Хто б, калі і дзе не сустракаў яго, Максім амаль заўсёды хадзіў з кнігай у руках і пад пахай. За гэтую бацькі і сябры называлі яго Максімам-кніжнікам.

Яго мочна цягнула на раздіму, так хадзілася пабачыць сваіх землякоў, пачуць з іх вуснаў жывую беларускую мову, якая была ў яго ў крыўі, у свядомасці і падсвядомасці адначасова, пра якую ён сніў начамі, якая гучала непаўторнаю мелодыяй, анэльскай музыкай і ў вушах, і ў сэрцы.

I, нарэшце, у чэрвені 1911 г.

Максіму выдаліся два шчаслівія летнія месяцы, якія ён пасля заканчэння гімназіі правёў у Беларусі, пе-

раважна ў Ракуцёшчыне.

Вялікаю падзеяй стала падзяка падзейка ў Більно па запрашэнні “Нашай ніве”. Падняўшыся ўверх на Вастрабрамскай вуліцы, Багдановіч спыніў свой позірк на старожытнай сімволіцы, што засталася на старых мурах. Пазней паэт створыць верш “Пагоня” – выразны водгалац падарожжа менавіта таго лета.

Толькі ў сэрцы трывожным пачуло
За краіну раздімую жах,
Успоміну Вострую Браму святую
І ваякаў на грозных канях.

Ў белай пene праносяцца коні,
Рувуца, мкнуца
і цяжка хрыпяць ...
Стараўнай Літоўскай Пагоні
Не разбіць, не спыніць,

не стрымаць.

<p

У красавіку Максіму стала зусім дрэнна, блізілася трагічна развязка. Паэт пра гэта ведаў і яшчэ больш настойліва працаўаў: думкі і пачуцці, якімі ён жыў, так і прасіліся на паперу.

Ужо пара дадому збіраца, -
Вечар позны, а час не стаіць.
Ах, калі б ты магла здагадацца,
Як не хochaца мне ўхадзіць.
Там, на вулцы, ні сівер, ні бура,
Там адно толькі – мрок, самата.
Але як я маркотна, панура
Да свайго пацягнуся кута.
Думкі чудныя зноў закружасцца.
Сэрца чулае зноў забаліць...
Ах, калі б ты магла здагадацца,
Як не хochaца мне ўхадзіць.

Вось як апісвае апошнія хвіліны жыцця Максіма Багдановіча Артур Вольскі.

У маі, калі на кожным скрыжаванні прадаўчыцы кветак рады былі за пяць капеек падаць букецік пахкіх ружаў, паэт зусім абнямог. І у сваім лісце раптам мужна рашыўся адкрыцца бацьку: "Добры озень, стары верабей. Маладому вераб'ю блага... Макроты ў мяне шмат, тэмпературы высокія, два разы ішла кроў..., з гэтага крывапацёу з ложка ўжо не ўстаю – аслаб канчатковка. Хутка пачнуцца спёкі, трэба будзе ад'ядзяць з Ялты, а як у такім стане паедзе?" ...

Ліст адняў столькі сілай, што Максім так і не дапісаў яго. Бяспільна апусціўся на абрыйлы ложак. Адзінае, што ён змог, - пацягнуцца рукой да кніжкі... Ліст так і астанецца неадасланым. Бацька прачытае яго, калі ўжо ў Ялце сына пахаваюць".

Ты быў, як месяц, адзінокі:
Самотна жыў, самотна ўмёр.
Хоць свет і людны, і шырокі,-
Ты быў, як месяц, адзінокі.
Красу, і светласць, і прастор
Шукаў – і, ад усіх далёкі,
Ты быў, як месяц адзінокі:
Самотна жыў, самотна ўмёр.

25 траўня 1917 года ўночы "у краіне светлай... у белым доме ля сіней бухты" ён назаўсёды развітаеца з жыццём, пражыўши няпоўную дваццаць шэсць гадоў.

"Раніцай мора нарэшце супаколілася. Гаспадыня, падняўшыся на другі паверх, глянула на кватарантата і адразу зразумела: усё. 'н быў у яе не першы. Але гэты нечым адрозніваўся ад тых, іншых. Яна сама не ўсведаміла – чым. Вось і зараз ён ляжыў такі заспакоены, без слідоў пакуты на твары. Крыху нават усмешлівы. А рука прыціскала да грудзей кніжку з кароткай назваю – "Вянок".

Ці на пахаванне вянок? Ці на славу? Мы ўжо ведаєм на славу. На славу сабе. На славу свайму народу."

Далёка ад роднага краю,
Чый вобраз па кроплі збіраў,
У трызненні белага маю
Самотны паэт паміраў.

"н ведаў, што болей не ўстане,
Апошнія злічаны дні.
Чаму ж аніхто не заглянє
З вялікай і мілай радні?

Нячасная доля – памерці
У смутку-тузе аднаму.
Дзяўрыма на першым паверсе
Хтось грункуй, здаўся яму.

Во – крочыць па ўсходках рыхучых,
Во – клямкою бразгае ўжо.
І стала ад шчасця бацючы:
Няўжо гэта праўда? Няўжо?

О божа! Сама Вераніка!
Яго Вераніка стаіць!

Галоўкаю русай панікла,
Журботна, тужліва глядзіць.

Букет васількоў і рамонкаў
Сціскае ля сэрца рукой...
Праклятая богам старонка
Зайшла да паэта ў пакой!

- Ну што ж ты стаіш, Вераніка?
Не бойся! Бліжэй падыдзі!
Я столькі гадоў цябе клікаў -
І ўсё заставаўся адзін.

Я зведаў хвіліну адчаю
У гэтай чужой старане.
Цяпер адзіната, я знаю,
Навечна пакіне мяне...

За вонкамі пенісця буйна
Захмелены ялцінскі май.
За вонкамі ўсплеснула бухта:
- Не плач, Вераніка! Бывай!

Яшчэ ты паспееши самотна
Наплакаца ў горкай журбе,
Яшчэ ты афуеши, як моцна
Яго не ханае табе.

/Н.Гілевіч. Апошнія
спатканне з Веранікай./

Суцешым сябе, як звычайна суцящаюць у такіх выпадках у народзе. Ян ва ўсіх праведнікі, можа, быў і ў Максіма лёгкі канец. Ціха ахінула сваёю намітку непрытомнасць. І прыйшла маці, такая як у маленстве, і паклікала. "н хацеў спачатку ад яе адхінуща рукой: памяць яшчэ як бы ў статні раз падказала – нядобра, калі да сябе кіча нібожчыкы... Але маці паклікала зноў. Голос ласкавы, пяшчотны, якога ён не чуў, але на які ўсё як бы спадзяваўся праз усе астатнія гэтыя дваццаць гадоў без яе. І ён, шчаслівы ўжо ўпершыню бесклатонны, падаўся насыстрач ёй...

Паэтычная зорка Багдановіча зіхаціць над усім светам, і ўсё ў новых і новых сэрцах, сэрцах чуйных да сапраўднай паэзіі, загараецца яе светло. І ў паэтычнай вянок прысвечаных яму вершшу уплятаючы ўсё новыя і новыя радкі.

Вось валошкі, рамонкі, юонок.
Ціха крочу сцяжынка вузкай.
Для цябе я збіраю вянок
Сціплых кветак зямлі беларускай.

Я зрывала і ружы, і мак,
І, напэўна, зрывала не першай
Для цябе, беларускі юнак,
За твае незабытую верши.

Мне балюча і горка зусім,
Што зрабіць мне,
каб кветкі не звалі?
Што зрабіць,

каб, наші любы Максім,
Мог бы жыць і тварыць ты і далей.

Ды каму гэты кінеш папрек?
Не паможаши ні смуткам,

ні плачам.

Ты прымі гэты сціплы вянок
Ад сучасных мадон, ад зямлячак

Я не ўсё, што хацела, сказала,
У нашых сэрцах жывеш ты, павер.
І кахання, што знаў гэтак мала,
У цябе вельмі многа цяпер.

І твае чарадзейныя слова
Даказалі даўно ўсаму свету,
Як пяшчотна гучыць наша мова
У сапраўдных вялікіх паэтаў.

Беларусы табой ганарацца,
Тут імя тваё дорага ўсім,
І так хораша нам называцца
Землякамі тваімі, Максім.

/ Т. Дарошка./

Лідская ЦРБ імя Янкі Купалы.

Максім Багдановіч і Францішак Багушэвіч

Мальдзісаў афарызм, дарэчы вельмі назіральны і дакладны, я бя ю назваў і вельмі аналітычны: "Мы ўсе выйшли з Багушэвіча", – цалкам стауеца і да Максіма Багдановіча. "н і нарадзіўся ў 1891 годзе як раз пад акорды "Дудкі беларускай". "н яе равеснік, аднагодак. Яна, гэтая "Дудка" і разварушила яго, як і шмат каго іншага. Ды прозвішчы абодвух творцаў вельмі між сабою параднёныя, сугучныя – Багушэвіч і Багдановіч. Аснова ў абодвух больш чым высакародная, Максім і Францішак творы ад Бога. Таму ім і было наканавана ў колішняй грамадскай імперскай цэнтры прафіціц для беларусаў свято. Максім Багдановіч у шмат якіх сваіх публіцыстычных нататках досьцьчаста спасылаўся на Мацея Бурачка, Сымона Рэўку з-пад Барысава. Прыкладам, у публікацыі "Неслуходскі", датаванай 1910-1911 гадамі, стар. 183 том другі, поўны збор твораў 1993 г., Максім Багдановіч згадвае Ф. Багушэвіча як Мацея Бурачка. Далей, разважаючы пра новае пакаленне беларускіх пісьменнікаў ён гэтае пакаленне называе як слой Багушэвічавых наследнікаў, прынамсі сюды ён стауе і Янку Купалу. Цытую: "Пачаў ён з шурпатаў вершаў амаль не зусім зліўшыся з тагачаснай беларускай паэзіяй, напісанай пад Бурачка..."

Максім Багдановіч у сваім артыкуле "Беларуское возрождение" называе Францішака Багушэвіча "интересным белорусским деятелем" (стар. 27). У гэтым жа артыкуле Максім Багдановіч дае і аналітычную характеристыку Багушэвічавай творчасці. Прывіамі. Пра творчасць Ф.Б. Максім Багдановіч у згаданым артыкуле напісаў: "Его произведения, глубоко проникнутые национальным и демократическим духом, не блещут изяществом отделки, но зато отличаются большой энергией выражения. Стих его прост и суров, изредка эта суровость сменяется юмором. В предисловиях к своим книжкам Богушевич едва ли не первый явился проводником всестороннего национального возрождения белорусов, доказывая, что они представляют отдельный самостоятельный народ".

Але найбольш выразна і акрэслена Багушэвічай дух вітае ў Максімавым публіцыстычным абрэзку "Хто мы такі?" Працытуем з яго што колькве:

"- Хто вы такі? Што вы за народ?

Так пытаюцца ў нас, простых людей. Але мы і самі не ведаем.

Вакол усе кажуць: я – паляк, я – літвін, я – ўкрайнік.

А мы нават імя свайго народа забыліся. Вось і адмаўляю: я – права-славаўны, я – католік. Але ж гэта назование нашай веры, а не нашага народа.

Каталікі часам спрабуюць зважацца палякамі, бо вера ў іх тая ж. Але варта толькі пачуць польскую гаворку, каб пераканацца, што гэта не такі народ, як мы.

Другія, а надта праваслаўныя, называюць сябе рускімі. Але калі глянуць на рускіх з-пад Масквы або з-пад Кіева, дык шмат у чым пабачыць можна.

Гэта тату, што рускіх народу даўтры. Усе яны аднаго кораню. Але

шмат часу жылі паасобку. І так сталася з іх тры розных рускіх народы; у кожнага – сваё найменне. Свая гаворка, свае звычайі, свае песні. Свая вопратка.

Адзін рускі народ жыве пад Москвою і далі; завеца ён велікарускім. Другі жыве пад Кіевам і завеца ўкраінскім.

Мы – трэці народ рускага кораню. Завесія беларусамі, і старонка наша завеца Беларусь. "съ паміж нас праваслаўныя, ёсць і каталікі, але народ з нас адзін, бо ўсіх адна гаворка, адны звычайі, адны песні, адна вопратка, адзін лад жыцця.

Беларусы! Мы – вялікі народ, нас дванаццаць мільёнаў, шырокая раскінулася мы і спрадвеку жыве тут. Гэта наш край. Наша старонка. Калісці ў нас было сваё гасударства. Скрозь чутно было нашу беларускую гаворку. У ёй пісалі законы, разбіралі справы па судах, вучылі ў школах, друкавалі кнігі, спраўлялі набажэнствы ў царквах да касцёлах. І ўсіх размаўлялі па-нашаму: і чыноўнікі, і папы, і паны над панамі, і вялікія князі, што правілі гасударствам.

Праз сёдзіні гэта паміж палякаў і велікарусаў, народу ўсіх, і маём шмат крыўуды ад іх. Но ёсць велікарусы, што намагаюцца, каб мы забыліся на ўсё сваё, беларускае, вы ракліся яго ды звярнуліся ў велікарусаў, гаварылі б і жыві па-іхняму. "съ і палякі, католякі таксама хочуць змяніць нас на свой капыл, каб і мы сталіся палякамі.

Аглініцеся: ўсё наша роднае, беларускае, марнуета, нішчыца, знікае. Бы яго забіваюць, яго прыглушаюць, ім пагарджаюць, а чужое пануе, пашыраеца. Mae сабе пашану і павагу. I – хто ведае? – быць можа. пройдзе колькі часу, і не пазнаем мы ані нашага краю, ані наших дзяяць. I будзе скроў ўсё чужое, нязвычайнае. A сваі гаворкі, каторыя таксама хочуць змяніць нас на свой капыл, каб і мы сталіся палякамі.

Дык нахай жа не станеца так! Не пакінем свае гаворкі, сваіх песняў, сваіх звычаяў – свайго кроўнага, спрадвечнага, беларускага. Не адракомся, не забудзем, не кінем на глум; будзем шанаваць, бараніць. Дзесяцам сваім аб тое запавідаць.

Нялёгка нам вытрываць. Мы людзі ѿчынныя, людзі бедныя. Цяжкае наша жыццё, горкі наш хлеб. Вялікую крывауду маєм мы. "съ шляхі да лепшай долі, ды не бачым мы іх праз сваю цемнату. Але не ўсягды будзе так. Чытайма, браткі, кніжкі і газеты, пісаныя ў нашай беларускай гаворцы. Тады прыйдзе канец нашай цемніце, пражясняцца нашыя вочы, і кожны крок, што мы ступім па зямлі, будзе крокам да блізкага шчасця, да светлага жыцця.

(1915г.)

Пагадзіцеся, працытаваны Максімам публіцыстычны абрэзок ці, мо лепей сказаць, публіцыстычна замалёўка, вельмі сугучная з Прадмовай Мацея Бурачка да ягонаі "Дудкі Беларускай"...

Невыпадкова, мусіць, менавіта гэтыя слова, гэты Максімам тэжкі, скарочаны быў прапанаваны сёлета для ўсебеларускай нацыянальнай дыктоўкі, каб яшчэ раз нагадаць беларусам

Літаратурныя сустрэчы да 120-годдзя Максіма Багдановіча

У сяродняшній школе вёскі Ганчары Лідскага раёна і ў Лідскім каледжы прайшлі творчыя сустрэчы вучняў, студэнтаў і выкладчыкаў з беларускімі пазнамерамі Леанідам Дранько-Майсюком і Эдуардам Акулінам.

У перапоўненых аўдыторыях навучальных установ устаноў паэтай горача віталі прыхільнікі іх творчасці і беларускай паэзіі. Моладзь пазнаёмілася з іх новымі творамі, а таксама з шэдэўрамі класіка беларускай паэзіі Максіма Багдановіча, 120-годдзе якога будзе адзначана 9 снежня. Менавіта такім чынам, на думку Леаніда Дранько-Майсюка, варта знаёміць моладзь з паэзіяй Багдановіча:

- Я проста ўпэўнены, што пасля сённяшніх сустрэчы нашы дзеткі разгорнуць кнігі Максіма Багдановіча, пачнуць чытаць па-новаму, будуць вучыць на памяць вершы Максіма Багдановіча, якія па сваёй глыбіннай сутнасці з'яўляюцца нашай нацыянальнай беларускай рэлігіяй.

Таксама ў часе творчых сустрэч з моладдю Лідчыны прыйшла прэзентацыя пятага нумара літаратурнага часопіса "Верасень". Прэзентаваў часопіс яго галоўны рэдактар Эдуард Акулін.

Л. Дранько-Майсюк парадаваў вучняў Ганчарскай школы экспромтамі пра в. Ганчары:

Для вас, шаноўныя сябры,
Зраблю такі акцэнт,
Што ваша вёска Ганчары -
Сапраўдны дыямент.

Такія экспромты паэт стварае для кожнай вёскі, у якую прыйяджае, каф жа толькі хто запісвае.

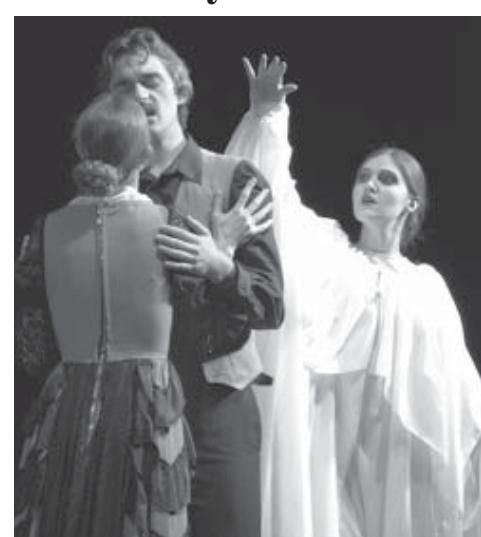
З асаблівым энтузіязмам і вучні Ганчарскай школы, і навучэнцы каледжа прымалі лірычныя і патрыятычныя песні Эдуарда Акуліна.

Лілея Крупкіна.

У Гомелі паставілі спектакль, прысвячаны Максіму Багдановічу

Спектакль называлі "Максім і Магдалена" - як адзін з найвядомых твораў беларускага класіка.

2 снежня ў Гомельскім абласным драматычным тэатры прайшла яго генеральная рэпетыцыя. А для тых, хто прыйшоў сюды, гэта быў амаль што прэм'ерны паказ. Сцэнарый драмы "Максім і Магдалена" быў адмыслова напісаны да святкавання 120-годдзя з Дня нараджэння беларускага паэта.

Прадстаўлены твор адлюстроўвае невялікі адбітак з жыцця класіка. З дапамогай гомельскіх акцёраў гледачы змогуць трохі наблізіцца да апошніх гадоў жыцця паэта, паслушаць вершы пад гукі фартэпіяна, прасякнущыя перажываннямі Багдановіча, які пакутаваў як фізична, так і маральна.

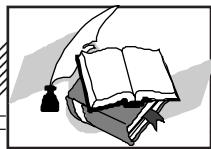
У п'есе "Максім і Магдалена" пераплатаючыя сапраўдны лёс паэта, а таксама яго мары, якія збыліся і якія не спраўдзіліся.

Nauč kar.

Спроба ўкладання бібліографіі перакладаў Бібліі на беларускую мову

Імя	Год	Назвы кніг і выданняў	Каментар
Яўген Карпук	[2000]	<p>(Працяг. Пачатак у папяр. нумарах.)</p> <p>Гісторыя Ісуса Хрыста па Дабравесцю ад Луکі : Прысвячаеца 2000-годдзю Раства Хрыстова (аудыёкасета, спектакль) / рэж.-пастаноўшчык Ул. Панькоў, перакладчык Яўген Карпук, Запіс зроблены міжнароднай арганізацыяй "Jesus film project". – без выхадных дадзеных.</p>	<p>З удзелам Віктара Манаева, Уладзіміра Рагайцова ды артыстаў тэатраў г. Менска.</p>
Анатоль Клышка	1989-1992	<p>Новы Запавет Господа нашага Ісуса Хрыста // Спадчына. 1989 – 1992 гг.</p> <p>Паводле Мацвея святое Дабравесце // Спадчына 2-89, сс. 46-51; 1-90, сс. 46-57; 2-90, сс. 40-58; 3-90, сс. 45-61.</p> <p>Паводле Марка святое Дабравесце // Спадчына 4-90, сс. 76-87; 1-91, сс. 92-104.</p> <p>Паводле Лука святое Дабравесце // Спадчына 2-91, сс. 73-85; 3-91, сс. 82-94; 4-91, сс. 101-110; 5-91, сс. 94-108.</p> <p>Паводле Іаана святое Дабравесце // Спадчына 1-92, сс. 99-111; 2-92, сс. 101-110; 3-92, сс. 96-110.</p>	
Кс. Адам Лісоўскі	[1907-1922]	Апокаліпсіс, Апостальскія Дзеі, Лісты сьв. Паўла да Рымлян, Галатаў, Каўрынтаў.	<p>Паводле: J.S. Паводле Сіповіча ягоныя тэксты выкарыстаў кс. А. Станкевіч у сваіх выданнях.</p> <p>Паводле Я. Германовіча – тэкст перакладу страчаны (БШ, 5-6 (133-134) / 1972, с.4).</p>
Архіяп. Мікалай Мацукевіч	1988	Напрастольнае святое Евангелле / Уклад.архіепіскап Мікалай, першы герарх БАПЦ. - Таронта (Антарыё), 1988. - XXIV, 316, 148 с.: ілл., факсім.	Часам сустракаеца без часткі з другой нумарацыяй (Царкоўныя календары святы і святых, с. 1-43, Беларускі імёнынік, с. 44-147)..
Архіяп. Мікалай Мацукевіч	1992-1995	<p>Парэміі: збор 285 парэмій, якія чытаюцца на бағаслужбах / упарадкаваў мітрапаліт Мікалай. – Таронта: Беларус. Праваслаўн. Царква, 1993. – 246 с.</p> <p>(2-е выд.) – Таронта: Беларус. Праваслаўн. Царква, 1994. – 246 с.</p> <p>(3-е выд.) – Мн.: Тэхналогія, 1995. – 246 с. (Бібліятэка беларускай дыяспары)</p>	<p>Выbrane тэксты Ст. Запавету для літургічнага ўжытку.</p> <p>Гл.: Garbicski.</p> <p>Паводле Гарбінскага (Запісы 27) першае выданне было ў 1992 г. і налічвала 331 с. (с.100).</p>
Міхась Міцкевіч	б.д. [1960-я]	Евангелле ад Мацвея. Евангелле ад Лука. Евангелле ад Марка. Евангелле ад Яна. Пераклад М. Міцкевіча. – рукапіс, архіў Біблейскай Камісіі пры Беларускім Экзархате Маскоўскага Патрыярхата.	Малодшы брат Якуба Коласа.
Міхась Міцкевіч	1998	Мацвея й Марка Святое Евангелле Пераклад: Міхась М. Міцкевіча Рэдагаваныне, склад і друк – Міколы Прускага. – Grand Rapids, Michigan, USA, 1998. – 121 с.	
		<p>- Паргал “Царква”, http://churchby.info/rus/255, http://churchby.info/rus/254, (22.09.2008).</p>	
	[1989-2004]	Выbrane тэксты Старога і Новага Запаветаў (Парэміі, Псалмы, Апосталы, Евангельлі, Пракімены, 9 песніяў Святога Пісаньня) // Літургічныя тэксты, Лёндан, Божым шляхам, 1970-2004.	Пераклады знаходзяцца ў тэкстах розных служб, надрукаваных у перыяд з 1989 па 2004 г. у Лондане.
	1997	Кніга прарока Ёны // Службы Вялікага Тыдня. – Лёндан, Божым шляхам, 1997. – 159 с., - сс. 143-145.	
		<p>- эл. публікацыя, сайт “Часасловец”. - chasaslovec.info/index.php?newsid=719 (27.02.2011)</p>	
а. Аляксандар Надсан	2006	Эвангельлі нядзельныя і святочныя : Апракос // Уклад. д-н Сяргей Стасевіч, Пераклады з гарманізавала й выправіла Ірына Дубянецкая. - Вільня: Наша будучыня, 2006. – 252 с., іл.	<p>“у кнізе ўжытыя пераклады Эвангельскіх тэкстаў з грэцкай мовы айца А. Надсаны (Літургічныя тэксты, Лёндан, 1970-1990-я гг.), а таксама Лукаша Дзекуця-Малея і Антона Луцкевіча (Вільня, 1920-я гг.) у літургічнай адаптацыі айца Льва Гарошкі (Лёндан 1960-я гг.). Выпраўлена ў адпаведнасці з грэцкім тэкстам Эвангельляў” (Nestle Aland 27th Ed.)</p> <p>Наклад: 1 асабнік.</p>

Працяг у наступным нумары.

Віншуюм сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў снежні

Абдулаева Святлана Іосіф.
Адамоніс Валянцін Канстанцін.
Аксючыц Галіна Уладзімір.
Аксючыц Ганна Аляксандра.
Алейнік Віталь.
Андрасовіч Таццяна Валянцін.
Аношкі Любоў Іосіфаўна.
Антаноўская Людміла.
Анцыпіловіч Мікалай.
Арцюшэнка Вікторыя Уладзіміра.
Атрахімовіч Вячаслав.
Аўласка Ала.
Афанасенка Кацярына Уладзіміра.
Багінская Аўгіння Ніна.
Багнюк Любоў.
Баеў Канстанцін Генадзеўіч.
Бандарчык Віктарыя Ігар.
Бартошык Наталля Пятроўна.
Бацян Валянціна.
Бацяноўскі Аляксандар Рыг.
Баярчук Алена.
Бедка Іван Іван.
Берняковіч Іна.
Бойка Валянцін Юр'евіч.
Буданаў Зміцер Львоўіч.
Букачова Алена Уладзіміра.
Бурак Жанна Генадзеўна.
Бурносава Раман Генадзеўіч.
Бусловіч Святлана Анатолій.
Вабішчэвіч Аляксандар Мік.
Вайдашэвіч Жанна Пятроўна.
Верабей Янка Міхайлавіч.
Водзіч Наталля.
Волкова Ала.
Гагуліна Юлія Аляксандра.
Гайдаровіч Анжэліка.
Галіноўская Ніна Васільёўна.
Галкоўскі Аляксандар Алякс.
Гарох Мікалай.
Гарэцкі Радзім Гаўрылавіч.
Гацкі Уладзімір Венядзімавіч.
Гінько Марыя Уладзімераўна.
Гнітуля Алег Аляксандравіч.
Гракун Валянціна Іосіфаўна.
Грамыка Алена Віктараўна.
Гром Ігар Віктараўч.
Груздзеў Аляксандар Ігаравіч.
Грыневіч Ганна.
Грыцаў Тарас.
Грэйт Таццяна Міхайлаўна.
Грэская Браніслава.
Гук Уладзімір Пятровіч.
Гурыновіч Генадзь Аркадз.
Дабрынец Аляксей Васіл.
Давідовіч Дзмітрый.
Даманава Лідзія Дзмітрыеўна.
Дамарацкі Аляксандар Уладзімір.
Дашкевіч Г. С.
Дзвілянскія Бэла.
Дзэмідовіч Ігар Славаміравіч.
Дзэм'яновіч Т. А.

Дзяменцэва Ірына.
Донаў Павел Пятровіч.
Доўжык Андрэй Ігаравіч.
Дрозд Юлія.
Дунецкі Тадэвуш Віктараўч.
Дучыц Людміла.
Егіцава Таццяна Уладзімір.
Ермалёнак Марыя Георгіеўна.
Еўдакіменка Святлана.
Жайнярчук Ларыса Васіл.
Жучкова Наталля Яўгенаўна.
Захарэвіч Андрэй Леанідавіч.
Зелянко Вольга Уладзіміра.
Зімніцкая Ірына.
Ілыніч Дар'я Сяргеевна.
Каваленка Святлана Пятр.
Кавалеўскі Сяргей.
Кажан Анатоль Лазаревіч.
Казачок Ларыса.
Кальска Ірына.
Каляда Ірына.
Камароўскі Андрэй Уладзімір.
Кардаш Глеб.
Каржэўскі Віктар Мікалаевіч.
Каркота Анэліка.
Кастанаў Аляксандар.
Кашчэў Аляксандар.
Клімковіч Ірына Яўгенаўна.
Клок Валянціна.
Конан Генадзь.
Крачук Сяргей.
Курнівіч Лізавета Васільёўна.
Курчынскі Браніслаў Браніс.
Курыльчык Мікалай Пятр.
Кутырло Віталь Эдуардавіч.
Лабковіч Мікалай Мікалаевіч.
Лашук Міхail.
Лемцюгова Валянціна Пятр.
Логаш Уладзімір Міхайлавіч.
Логінава Вольга Іванаўна.
Лозка Алесь Юр'евіч.
Лукашэвіч Алена.
Лук'янцаў Алег.
Лявіцкі Ягор Вацлававіч.
Макарэвіч Нікадім Алякс.
Малахаў Зміцер.
Мамай Часлава Чаславаўна.
Марговіч Людміла Васіл.
Матчэнік Алег.
Мікалаеў Андруш Васіл.
Мілаш Валеры Уладзіслав.
Міткавец Аляксандар.
Мішкевіч Інэса Вітольдаўна.
Мядведзэва Валянціна.
Мядзлота Аляксандар.
Ніканаровіч Генрых.
Нікіціна Зінаіда.
Новік Мікалай Аляксандар.
Новік Таццяна.
Падгол Уладзімір.
Палашчук Наталля.

Багдановічаву «Пагоню» ў Горках слухалі стоячы

У Горках вечарына да 120-х угодкаў Максіма Багдановіча адбылася з ініцыятывы мясцовага прадпрымальніка, сябра КХП-БНФ Віктара Каляркоўца.

Прапанову Каляркоўцу падтрымала адміністрацыя раённага дома культуры, у якім і праходзіла вечарына. А напрэдадні дзесяць мясцовых бізнесаўцаў аўбяцілі акцыю – той, хто будзе мець квіток з імпрэзы, атрымае знежку на іх тавары і паслугі.

Каляркоў: «Я хачу, каб людзі павярнуліся да Беларусі, каб беларушчына стала для іх абсолютнай каштоўнасцю. Мне ўсцешыла, што іншыя прадпрымальнікі адгукнуліся на нашу прапанову.

Спадзяюся, такім чынам мы закладзём традыцыю ахвяравання на карысць Бацькаўшчыны. Усцешыла міне і тое, што на вечарыну прыйшло столькі людзей ды яшчэ ў такую непагадзь. І дзя-

цей многія прывялі. Гэта не апошняя імпрэза да юбілею Багдановіча – будуць яшчэ».

Паслухаць вершы ды песні на слова класіка, а таксама прысвечаныя яму, у дом культуры прыйшли больш за пяцьдзесят чалавек. Выступалі горацкія паэты Лідзія Мініч, Наталля Ніканчук, Людміла Дзярушкова ды менскія госьці – спявачка беларускай дзяржаўной філармоніі Таццяна Грыневіч-Матафонава з сынам Адасём.

А Багдановічаву «Пагоню», наш маральны гімн, людзі слухалі стоячы.

Nashi kar.

ад 30 кастрычіка – новыя частоты, хвалі

06:00-08:00	6105 кГц	49 м
	6155 кГц	49 м
18:00-20:00	6120 кГц	49 м
	9515 кГц	31 м
20:00-22:00	5930 кГц	49 м
	9515 кГц	31 м
22:00-24:00	5840 кГц	49 м
	5930 кГц	49 м

612 кГц 490 м сярэдняя хвалі

радыё свабода

Тэл. (017) 266 39 52
СМС 391 22 24
svaboda@rferl.org
п/с 111, Менск, 220005, Беларусь

www.svaboda.org

Калі за адраджэнне мовы, читай, спадарства, “Наша слова”!

Шаноўныя сябры, ідзе падпіска на першае паўгодзе 2012 года. У каталогу інфармацыя пра газету знаходзіцца на стр. 77. Цана, падрасла, але далёка не ў тэмпе інфляцыі. Уесь 2012 год мы спадзяёмся выходзіць на восьмі палосах. Газета мае добры рэдакцыйны партфель і плануе для друк тэксты самых розных матэрываў, з рознымі поглядамі і падыхадамі, у тым ліку і адрознімі ад пазыціі рэдакцыі. Мы будзем працягваць друк мовазнаўных і гістарычных матэрываў у выкладанні тых аўтараў, якіх вы не знойдзецце на старонках іншых выданняў. Мы не стараемся навязваць чытчу сваю думку ці погляды. Мы падаём факты. Чытайце, даведвайцеся, думайце. Будзьце з намі, і вы будзецце з усёй Беларуссю.

РП - 1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету часопіс **63865**

індэкс выдання

НАША СЛОВА

(назва выдання)

Колькасць камплектаў

1

На 2012 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Каму

(прозвішча, ініцыялы)

Куды

(адрас)

(паштовы індэкс)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

на газету часопіс

63865

індэкс выдання

НАША СЛОВА

(назва выдання)

Кошт	падпіскі	9300 руб.	руб.	Колькасць	камплектаў	1

На 2012 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Каму

(прозвішча, ініцыялы)

Куды

(адрас)

(паштовы індэкс)

Звіняць жаўрукі ў Чарнобыльскім небе

Фрагменты з дакументальнага рамана

(Праца. Пачатак у папяр. нумарах.)

Івана Васільевіча Капітонаве ў кабінцы не было. На паседжанні Палітбюро. Памочнік пачаў глумачыць, як намесніку старшыні Дзяржплана ССРУ хуценька праісці з гэтага будынка па доўгіх калідорах ЦК КПСС у суседні, дзе засядзе Палітбюро. Раптам сам вызваліся правесці Мікалая Мікітавіча. На пасады памочніка і рэферэнтаў у такія ўстановы трапіць не так проста.

— Што мне там рабіць?

— Не ведаю. Скажуць.

Высокія людзі вас выклікаюць.

У прымінай Генеральнаага сакратара ЦК КПСС Юрыя Уладзіміравіча Андропава нямала людзей, Слюнъкову сходу запрасілі ў кабінет.

Сур'ёзнасць, велічнасць і прастата аbstаноўкі Палітбюро ўразілі. У гэтым кабінцы Слюнъкову першы раз.

— Пра смерць Ціхана Якаўлевіча вам сказаў?

— Пятнаццаць хвілінай таму.

— Каго парапілі б на пасаду першага сакратара цэка капэб?

Толькі што Слюнъкову разгубіўся ад тэлефонных незразумелых пытанняў Капітонава, яшчэ мацней разгубіўся ад цяперашняга, генсекаўскага.

— Усё жыццё ён эканаміст. У Дзяржплане займаўся пытаннямі эканомікі. Баюся памыліцца з парадаю. У партыйных кадрах я... я... слабаваты... Выдатных кіраўнікоў у Мінску шмат.

— Выдатны чалавек і спецыяліст на такой пасадзе — гэтага мала. Дык усё-такі каго?

— Ей-Богу не ведаю, Юрыя Уладзіміравіч. Эканаміст я ўсё жыццё, у партыйнай работе...

— Ей-Богу, ей-Богу, — твар генсека палаходнёў. — Наша галоўная палітыка цяпер — эканамічныя пытанні. Заржавелі мы моцна. — З мяккім прыціскам: — Мы сабраліся паслухаваць вашу думку, запрашлі абмеркаваць сітуацыю.

Мікалай Слюнъкову не на Палітбюро, у горле доменай печы. Горача, ледзь не заўшина. Людзей бачыць і не бачыць. Даесць чалавек, які няраз быў на кані і пад канём, че сэрцам і розумам, трэба асерагацца з любым словам, асцярожніць у ацонках, тым не меней не можа ўсё ясна ўсэнсоўваць. Прамаўляе вынашанае, адзіна неабходнае. Хваліць Беларусь, кіраўнікоў.

Некалькі прозвішча вядомых беларускіх дзеячоў назвалі Капітонаў і Андропава. Усіх Слюнъкову ацаніў станоўча.

...Юрый Андропав прыўзнімае пальцы левай, апуксае.

— Мы рэкамендую вас, Мікалай Мікітавіч. — Сузірк на члену бюро, на Слюнъкова. — Эканаміст вы, эканаміст.

мест; савецкая палітыка зараз найперш эканамічная. Вось і ёздыце паднімаць эканоміку.

Жыццёвае кола мае здолнасць круціцца паўторна. Не так даўно, праста зусім нядайна, нейкіх адзіннатаць гадоў тому Слюнъкову прарапоўвалі ў Мінску стаць партработнікам, першым сакратаром Мінскага гарнізона, адмаўляўся, цяпер усё паўтаралася. На большым вітку, агромністым вітку. Спужаўся не пасады — адказнасць.

Адмаўляеца Слюнъкову, паўтарае: ён эканаміст, чисты эканаміст.

— У вас будзе багата дараццаў, памочнік! Мы паможам.

Мікалай Мікітавіч працуе штосуботы, можа ў Мінску ў яго стане паболей выхадных, — задаволена смяеща Іван Капітонаў.

Не стала. Вялікая партыйная пасада яшчэ больш зменшила ў Слюнъкова колькасць выхадных.

У самым неверагодным чарадзейным сне сын беларускага селяніна Мікола Слюнъкову не мог уяўіць, што праз нейкія пяць гадоў ад вырашальнай размовы з генсекам Андропавым, усяго пяць гадоў ад імя ўсіх партыі камуністаў Савецкага Саюза, як дастойных з дастойных, ад Палітбюро ЦК КПСС ён выступіць з дакладам у гонар 71-й гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі — “Разгарнуць стваральныя сілы сацыялізму”.

Уяўіць не мог такое Слюнъкову, члены Палітбюро не маглі падумаць. Але так станецца. Замест генсека, з дверу генсека Гарбачова і сакратарыяту чытацьме даклад для краіны ССРУ Мікалай Слюнъкову.

...Кіраўнікі дзвюх вялікіх суседніх рэспублік практична не ведалі сітуацыі на ЧАЭС. Москва заварыла канчу, Москва планавала ўсё, калі не ўтаяць, то спусціць на тармазах, балазе досведу набраліся ў Маяку пад Кыштымам неўздалёк ад Чалябінска. Гідрамет ЦК КПСС ведаў, урад ССРУ ведаў, яны — нічога, амаль нічога. Яшчэ хвіліну выхадных Слюнъкову супакоівае.

Суботні дзень цёк не-прыкметна — паперы, званкі, сустрэчы. У нядзелью пра нязначную аварыю ў электратрэсках і ЧАЭС ніхто Слюнъкову не азываўся.

Дваццаць восьмага красавіка, панядзелак. У вялікім гмахі Мінску ўжо ёсьць людзі, іх адзінкі, якія не могуць хадзіць і размаўляць спакойна. Гэта працаўнікі радыёактыўнага інстытуту ў Соснах, прыгарадзе сталіцы. Яшчэ ў суботу яны звязаліся з сваім дырэктарам прафесарам Васілем Несцеруком, абмалівалі сітуацыю. Інстытуція дазва-

мэтры адзначалі моцна павышаную радыёактыўнасць.

— У нядзелью выезждаю ў Мінск, — вырашыў перапыніць камандзіроўку Несцерука.

З самай раніцы ў панядзелак у інстытуце пераканаўся пра значнае павышэнне радыёактыўнасці не ў адным, двух, а ў многіх месцах, адобразы, што супрацоўнікі пазакрываюць вокны, кроплямі ўжываюць ёд, папярэджваюць блізкіх.

Несцерук ехаў да прэзідэнта Акадэміі навук Беларусі Мікалая Барысевіча Тэрмінова паведаміць пра ліхаманку на дзізметрах у Соснах. Зашківалі. Дзе ні мералі, фаніла.

Выпадкова праверыў фон у легкавіку — павышаны. Справа пахла вялікай газай. Няшчасце ўпала прама з неба. Думка пра мажлівасць аварыі на якім-небудзь атамным абліччі.

Пакуль знойдзе прэзідэнта акадэміі, дачакаеца чаргі, пагавораць, страціцца дарагі час. Неабходна біць у званы.

Павярнулі да кіраўніка рэспублікі, першага сакратара ЦК КПБ. Паказаў партбліет — калі ласка, практадзьце. Ніхто не мог падумашыць, што пройдзе некалькі пасляпера-будовачных гадоў, і ў гэты момант зможа праўсці рэдкі наведнік, для праходу патрэбна будзе шмат рэгістраціяў, сузгадненняў.

У прымінай першага тоўпіўся народ. Прыйшлося чакаць. Нарэшце Несцерук выкладае пра страх радыёактыўнасці, незразумеласць з'яўлення яе на чыстай Беларусі.

Электрасвятло ў некалькіх раёнах Гомельшчыны ўноч на суботу працападала. Украінскія сеткі выбівали. Толькі што звязаўся з Шчарбіцкім. Нязначны пажар на ЧАЭС. Дзесяць чалавек загінулі, пажар ліквідавалі. Сітуацыя пад кантролем, — паведамляе навіны Несцеруку Слюнъкову, супакоівае.

Пра вялікую небяспеку Беларусі ад радыёактыўнасці размовы практична не было, як і думак пра гэта ў Слюнъкову. Трывога славутага адказнага перад народам навукоўца перадалася партыйнаму кіраўнікту. У прысутніцца Несцерука Слюнъкову зноў тэлефануе першаму сакратару кампартыі Украіны. Абвода выслухаўваюць дапаўненне да першага паведамлення Шчарбіцкага: дзвеццяць чалавек абламіліся, спецрэйсам павезлі ў Москву.

— Чаму ў Москву?

— Мабыць, сур'ёзна абламіліся. У Кіеве лячыць такіх яшчэ не ўмеець. Сітуацыя пад кантролем. Вам, Мікалай Мікітавіч, першаму паведамлюю любыя навіны. — Маўчаніне. — Ад Ізраэля.

— Чаму ў Москву?

— Мабыць, сур'ёзна абламіліся. У Кіеве лячыць такіх яшчэ не ўмеець. Сітуацыя пад кантролем. Вам, Мікалай Мікітавіч, першому паведамлюю любыя навіны.

— Чаму ў Москву?

— Мабыць, сур'ёзна абламіліся. У Кіеве лячыць такіх яшчэ не ўмеець. Сітуацыя пад кантролем. Вам, Мікалай Мікітавіч, першому паведамлюю любыя навіны.

— Чаму ў Москву?

— Мабыць, сур'ёзна абламіліся. У Кіеве лячыць такіх яшчэ не ўмеець. Сітуацыя пад кантролем. Вам, Мікалай Мікітавіч, першому паведамлюю любыя навіны.

— Чаму ў Москву?

— Мабыць, сур'ёзна абламіліся. У Кіеве лячыць такіх яшчэ не ўмеець. Сітуацыя пад кантролем. Вам, Мікалай Мікітавіч, першому паведамлюю любыя навіны.

Уладзімір Шчарбіцкі паведамляе пра суботні вячэрні прыезд камісіі з Москвы. Узначальвае намеснік старшыні Урада ССРУ Барыс Шчарбінік, у камісіі міністр атамнай энергетыкі Маёра.

— Ни з кім практична не размаўлялі, нікуды не заяжджалі. У легкавіку і ў Чарнобыль.

Васіль Несцерук даўненне размовы двух першых настаярэжыла:

— Штосьці значнае. Утойваюць. Такія камісіі з-за драбязы не ствараюць тэрмінова.

Несцерук працягвае сваю лінію. Людзі з інстытута падехалі на Гомельшчыну, хутчэй трэба разабрацца. Хоць бы не было там што сур'ёзнае. Патрэбна папярэдзіць насељніцтва, няхай прафілактычна люд кроплямі ўжывае ёдную настойку.

— Чулі маю размову. Болей нічога дадаць не могу. Вы карысціце і школу радыёактыўнасці ведаеце, я — не. Толькі, Васіль Барысевіч, не падымайце панікёрнай хвалі.

— З ёдам, прафілактычна, як быць?

— Не ведаю. Не ўзнімайце панікёрскую хвалю. Райцесь з службай Саўчанкі.

Мікалай Аўсеевіч Саўчанка — вядомы прафесар, міністр аховы здароўя Беларусі, аўтарытэтны ў народу доктар медыцынскіх навук,

Слюнъкову звоніць Кавалёву.

Несцерук з супрацоўнікамі інстытута едзе на Гомельшчыну. Без прынукі і каманды навукоўцы, як можна, мераюць радыёактыўнасць.

Над ЧАЭС, прылеглымі раёнах нічому почучу і ўдзені драўніца шостага красавіка кругляюць незвычайніцы самалёт — радыёметрычна лабаратарыя. Менавіта дадзеныя гэтыя лабараторыі наймоцні ўстурбавалі міністра атамнай энергетыкі ССРУ Маёра, старшыню Дзяржгідрамета ССРУ Ізраэля.

І старшыню ўрада краіны Мікалай Рыжкову. На заўседніцтве ўдзельнікі генсека Міхаіла Гарбачова — трэба пачакаць, няхай сітуацыя на ЧАЭС усталявешца — ветлівы мяккі Рыжкову адказаў вялікым самастойным рашэннем. Драўніца шостага красавіка ў драўніца падзіні дні Рыжкову падпісвае пастанову пра стварэнне Урадавай камісіі па ацэнцы і ліквідацыі наступстваў недарэчнай аварыі, жахлівой катастрофы.

— Урадавай камісіі па ацэнцы і ліквідацыі наступстваў недарэчнай аварыі, жахлівой катастрофы.

— Гэта была тэхнагенная катастрофа, выдаткі сусветнай навукі. Удар па ўсёй атамнай сістэме», — скажа аўтару пра гады асцярожніцы пенсіянер Мікалай Слюнъкову.

— Аб'ектыўка. У гэты час, у панядзелак, драўніца восьмага красавіка, адбылося вузкае паседжанне Палі-

т

Нагародавічы ў XVI – пачатку XVII ст. уласнасць сям'і Вельямінаў-Руцкіх. «Слоўнік геаграфічны...» піша, што тут адбыўся першы з'езд уніяцкай капітулы пад кірауніцтвам мітрапаліта Іосіфа Руцкога. Першая драўляная царква была так сама пабудавана мітрапалітам Руцкім, абы чым сведчылі дакументы якія знаходзіліся ў царкве яшчэ на пачатку XX ст. Пра царкву «Слоўнік геаграфічны...» паведамляе, што да перабудовы 1894 г. яна захоўвала свой першапачатковы выгляд (*Słownik Geograficzny Krylewnia Polskiego... Warszawa. 1895. T. 14. S. 558.*).

Гісторык Жуковіч П.Н. цытуючы першага біёграфа мітрапаліта Руцкога Рафайл Корсака паведамляў: «Руцкі прыйшоў да думкі пра неабходнасць больш трывалай пастаноўкі ўсей справы ўладкавання жыцця манахаў, каб пасля яго смерці справы не прыпыніліся. З гэтай мэтай ён склаў статут Базыліянскага ордэна і на Нагародавіцкай кангрэзацыі пала жыў заснаванне самага ордэна». І далей: «Як вядома, толькі да часу першай (Нагародавіцкай) базыліянскай кангрэзацыі 1617 г. Руцкі напісаў...першы том правілаў манаскага жыцця». У дакументе ўніяцкай царквы 1824 г. «О средствах умножэння в Греко-униатском духовенстве просвещения» ёсць такі адрывак: «Каля 1615 г. уніяцкі мітрапаліт Іосіф Вельямін Руцкі задумаў даць іншае ўладкаванне цэлай рускай іерархіі і ў ёй адкуацыі духавенства... Таму па радзе езуітаў і па узору іх ордэна ён даручыў ордэну базыліянаў клопат аб свецкіх вучылішчах і на гэта атрымаў дазвол у папы Паўла V. З снежня 1615 г. ...мітрапаліт завёў такія вучылішча, а ў 1617 г. яны ўжо былі ў Наваградаку і ў Менску, як сведчыць пра гэта першы базыліянскі сход які адбыўся ў Наваградзіцах (тут памылка – Нагародавічах, – Л.Л.)» (Жуковіч П.Н. Жынеописание митр. Иосифа Вельямина Рутского, составленное митр. Рафаилом Корсаком, и сочинение Рутского об улучшении внутреннего строя униатской церкви / П.Н. Жуковіч // Христианское чтение. – 1909. № 8-9. С. 1099–1102.). Цалкам, матэрыялы Першай Нагародавіцкай кангрэзацыі надрукаваны ў Т. 12 «Археографіческого сборника документов, издаваемого при управлении Виленского учебного округа».

У купчай ад 26 кастрычніка 1635 г., якая была складзена пры продажы мітрапалітам Руцкім фальварка Нагародавічы Яну Булгаку, напісана: «в держсанье... подали есьмо фольваркъ нашъ... зъ церковью въ томъ фольварку, до котрое церкви и грунту придано волокъ пулторы, то есть: подъ свещенніком волока одна, а подъ подданымъ его поль волоки, котроя то церковь вечными часы заставати moetъ...» (AVAK. T.11. Вильна. 1880. С.114.).

У 1635 г. Нагародавічы мітрапалітам Іосіфам Руцкім былі прададзеныя Булгакам. Потым сталі маёмасцю Сурынаў, Тызенгаўзаў, Глухойскіх. У XVIII ст. Нагародавічы купляе генерал Мараўскі жонка якога была сястрой Каля Радзівіла «Пане каханку».

Маёмасць генерала была прададзеная за даўгі і гаспадынія стала старасціна Ленскай а з 1820 г. маёмасць пераходзіць Дмахоўскім. У Нагародавічах жыў Вінцэнт Дмахоўскі (1807–1862) – мастак, вучань Яна Рустэмі і Казіміра Ельскага, удзельнік паўстання 1831 г. Нарадзіўся ў маёнтку Гаёў (належаў Брахоцкім) Ашмянскага павету. Належаў да герба Побуг, быў жанаты з панай Саламеяй Арлоўскай якая паходзіла з Каралеўства Польшчы. Аднак маёнтак па смерці бацькоў Вінцэнта перайшоў да яго нежанатага старшага брата, пасля смерці якога ўладальнікам Нагародавіч стаў сын Вінцэнта Дмахоўскага – Уладзіслаў (Bielicki Józef. Uniwersytet Wileński. Kraków. 1899–1900. T. II. S. 747.).

Пачатковую адкуацыю Вінцэнт атрымаў у піарскім вучылішчы ў Шчучыні (па некаторых звестках вучыўся на Наваградку) і ў 1826 г. паступіў у Віленскі ўніверсітэт на філалагічны факультэт. Для шляхты лічылася прэстыжным атрыманцем адкуацыю юриста, філосафа або літаратара. Разам з на-веданнем лекцый на філалагічным факультэце, Вінцэнт бярэ ўрокі майя-вання ў Яна Рустэмі. Жывучы сярод студэн-

Нагародавічы

Леанід Лаўрэш

древности // Чертты из истории и жизни литовского народа. Вильно, 1854. С. 7—20).

В. Дмахоўскі

Сучаснікі В. Дмахоўскага налічвалі ў яго больш за сто пейзажаў і жанравых карцін, якія знаходзілі эмацыйны відгук у мясцовых шляхты і былі папулярныя ў наваградскіх шляхецкіх сядзібах,

сярод іх: «Вуліца ў Вільні», «Замак у Крэве», «Дом Міцкевіча ў Наваградку», «Сядзіба ў Туганавічах», «На начлезе», «Каля пераправы», «Наваградак», «Возера Свіцязь» і інш. У першай палове 50-х гадоў Вінцэнт Дмахоўскі афармляў спектаклі ў Віленскім гарадскім тэатры («Галька» Манюшкі, «Італянка ў Алжыры» Расіні, «Фаварытка» Даніцэці і інш.). Вінцэнт Дмахоўскага называлі «Клод Ларэн віленскіх ваколіц» (Клод Ларэн, 1600–1682, - знакаміты французскі жывапісец і гравёр пейзажаў) бо таксама, як і знакаміты французскі жывапісец XVII ст. ён быў таленавітым мастаком – рамантыкам.

Каля 1840 г. у Вільні В. Дмахоўскі адкрыў мастакскую майстэрню, якая за 20 год працы стала своеасаблівой мастакской школай, дзе вучыліся многія вядомыя майстры. Памёр Вінцэнт Дмахоўскі 22 лютага 1862 г. у Вільні. Некрапол з жыццярысам зна-нага мастака, напісаны Уладзіславам Сыракомлем, быў надрукаваны ў «Кур'еры Віленскім» № 18.

Вінцэнт Дмахоўскі меў сына – Уладзіслава Дмахоўскага (вядомы мастак і ілюстратор) і трох дачок (Bielicki Józef. Uniwersytet Wileński. Kraków. 1899–1900. T. II. S. 747.). Уладзіслаў Дмахоўскі (1838–1913) пачаў вучобу ў Вільні, а з 1857 г. вучыўся ў Парыжы. У 1862 г. ён вярнуўся на радзіму і ўдзельнічаў у паўстанні, за што быў арыштаваны і заключаны ў турму. З 1866 г. жыў у Варшаве, працаваў ілюстраторам часопісаў, а таксама выкладаў малюнкі у Варшавскім Інстытуце глухіх, і з 1873 г. - у гімназіі ў Чэнстахове. У 1884 г. ён атрымаў спадчынны маёнтак Нагародавічы і з тых часоў майяваў ўсё менш і менш, а галоўным чынам займаўся гаспадаркай.

Неабходна сказаць і пра яшчэ адзін сакральную пабудову ў Нагародавічах, пра якую піша «Слоўнік геаграфічны...» – старожытны кацёл у стылі італьянскага барока пабудаваны ў XVI ст. Першапачаткова гэта быў кальвіністкі збор (бацька мітрапаліта Іосіфа Руцкі – Фелікс Руцкі быў кальвіністам, і будучы мітрапаліт ў маладосці менавіта з кальвінізму перайшоў у унію). З часам касцёл быў закінуты і ператвораны ў склад, а часткова ў жылыя памяшканні і атрымаў назыву «скарбец». Згодна са «Слоўнікам геаграфічным...», у варшавскім часопісе «Каласы» за 1871 ці 1872 гг. друкаваліся малюнкі з відамі «скарбца» (Słownik Geograficzny Krylestwa Polskiego... Warsaw. 1895. T. 14. S. 558.). Часопіса пакуль знайдзіц не ўдалося, можна меркаваць, што малюнкі ўладальніка маёнтка, мастака Вінцэнта Дмахоўскага друкаваліся ў артыкуле Е. Хлапіцкага «Малюнкі з тэкі падарожнай» у 1869 г. (Chlopicki E. Kartki z teki podrynej // Klosy. 1869. № 9. S. 404.). Касцёл на Нагародавічах - гэта адна з першых пабудоў у стылі барока на Беларусі.

Дакладна вядома, што да 1939 г. «скарбец» яшчэ існаваў, бо гісторык і краязнаўца Антон Грыжайла-Прыбытка ў 1936 г. пісаў: «Жылы панскі дом з лістоўніцы, пабудаваны Тызенгаўзам ў сярэдзіне XVIII ст. і добра захаваны «скарбец» – былы кальвінскі збор і касцёл з паловы XVI ст., пераходзіць пад ўладу праведзены з'езд дысыдэнцкіх біскупстваў» (Antoni Grzymała-Przybytka. Krytki przewodnik turystyczny po powiatach Lidzki i Szczycieckim. Lida. 1936. S.30.).

У канцы 1930-х гг. уладальнікам Нагародавіч быў Станіслаў Дмахоўскі, лёс якога невядомы.

Новае выданне

Паэт яшчэ не перажыў свае жаданні

Кандыдат філалагічных наукаў Уладзімір Сакалоўскі — мой зямляк са Слонімшчыны. Такім земляком я ганаруся, заўсёды радуюся яго новым творчым удачам і новым кнігам. У Беларусі і ў Германіі мой земляк ведаю, як пракладчыка і даследчыка літаратуры. Асноўная тэматыка яго даследаванняў — гісторыя развіція і ўзаемадзеяння беларускай і нямецкай культур. За свой 81 год Уладзімір Сакалоўскі выдаў шмат кніг. Сярод іх — «Пара станаўлення» (1986), «Беларуская літаратура ў ГДР» (1988), «Беларуская савецкая літаратура за мяжой» (1988, у саўтарстве), «Weierussische Erzähllungen» (2000, укладальнік), «Weierussland und Deutschland, Bd 1: Bibliographie» (2000). Пераклаў з нямецкай мовы кнігі А. Цеханавецкага «Міхал Казімір Агінскі і яго «сядзіба музай» у Слоніме» (1993), Вернера Мюлера «Вырваны з агню» (2002). Аўтар больш за 150 навуковых артыкулаў па беларуска-заходніярскіх культурных сувязях.

А нядуна Уладзімір Лявонцевіч здзівіў мяне. «н даслаў прыгожы зборнік сваіх... вершаў. Раней я і не ведаў, што акрамя даследаванняў беларуска-нямецкіх сувязей, гэты таленавіты чалавек піша і верши. «У мяне напісана некалькі тысяч паэтычных радкоў. Пісаў я іх у вольны час. Пішучы верши — я адпачываў. Цяпер перачытаў напісане і лепшыя вырашыў выдаць асобным зборнікам», — прызнаўся Уладзімір Лявонцевіч. Гэты зборнік аўтар назваў «Я перажыў свае жаданні». А выйшаў ён з друку ажно ў Нью-Ёрку ў ЗША. Відаць, там ужо таней выдаваць кнігі, чым у нас, у Беларусі.

Умоўна кнігу вершаў Уладзіміра Сакалоўскага можна падзяліць на жанры: лірычны, філософскі і гумарыстычны. Да лірычнага жанру, а ён распачынае зборнік, аўтар аднёс верши таленавітым чалавекам пішаўскіх радкоў. Пісаў я іх у вольны час. Пішучы верши — я адпачываў. Цяпер перачытаў напісане і лепшыя вырашыў выдаць асобным зборнікам», — прызнаўся Уладзімір Лявонцевіч. Гэты зборнік аўтар назваў «Я перажыў свае жаданні». А выйшаў ён з друку ажно ў Нью-Ёрку ў ЗША. Відаць, там ужо таней выдаваць кнігі, чым у нас, у Беларусі.

Філософская разважанні паэта найперш у яго экспромтах. Экспромты — філософія нашага жыцця:

Нават сонца не для ўсіх
Роўна свецець, ззяе:
Адных лаичыць, сагравае,
Паліць і пяч другіх.

Некаторыя філософскія экспромты Уладзіміра Сакалоўскага падзяляюць на жанры: лірычны, філософскі і гумарыстычны. Да лірычнага жанру, а ён распачынае зборнік, аўтар аднёс верши таленавітым чалавекам пішаўскіх радкоў. Гэты зборнік аўтар назваў «Я перажыў свае жаданні». А выйшаў ён з друку ажно ў Нью-Ёрку ў ЗША. Відаць, там ужо таней выдаваць кнігі, чым у нас, у Беларусі.

Цяпер перачытаў напісане і лепшыя вырашыў выдаць асобным зборнікам», — прызнаўся Уладзімір Лявонцевіч. Гэты зборнік аўтар назваў «Я перажыў свае жаданні». А выйшаў ён з друку ажно ў Нью-Ёрку ў ЗША. Відаць, там ужо таней выдаваць кнігі, чым у нас, у Беларусі.

Цыкл гумарыстычных твораў — гэта разважанні сталага чалавека, творцы, якія праз жыццё нямала і сустракаюць на сваім шляху розных людзей, як кажуць, рознага кшталту. З адных аўтар шчыту, чым жанчыне ў каханні: «Твой прыход — чароўнае імгненне, мой наканаваны шлях і лёс». Так ён звяртаецца да Пазі.

Філософская разважанні паэта найперш у яго экспромтах. Экспромты — філософія нашага жыцця:

Ой, не выйграць нам мільёны.
Свой ты беражы рубель.
Лепі сініца у далоні,
Чым у небе журавель.

Цыкл гумарыстычных твораў — гэта разважанні сталага чалавека, творцы, якія праз жыццё нямала і сустракаюць на сваім шляху розных людзей, як кажуць, рознага кшталту. З адных аўтар шчыту, чым жанчыне ў каханні: «Твой прыход — чароўнае імгненне, мой наканаваны шлях і лёс».

У адных з вершаў Уладзімір Сакалоўскі напісаў, што «я перажыў свае жаданні, я свае мары разлюбіў...». Мары разлюбіць немагчыма, так, як і перажыць свае жаданні. Няхай вам і надалей светла марыца і добра піщацца. І ніколі вас не пакідоць жаданні.

Сяргей Чыгрын.

Вінцэнт Дмахоўскі. Замак у Гальшанах, 1853.

**Анатоль Грыцкевич,
доктар гістарычных навук**

Слуцкі збройны чын – гераічна старонка ў гісторыі Беларусі

(Заканчэнне. Пачатак у
папярэднім нумары.)

Штаб Слуцкай брыгады пасля адступлення з Семежава заходзіўся ў вёсцы Грыцэвічы, за два кіламетры ад ракі Лані, у нейтральнай зоне, але на тэрыторыі, якая адышла да Польшчы.

Пасля вяртання чырвоных частак з нейтральнай зоны за дэмаркацыйную лінію падраздзяленні Слуцкай брыгады зноў пачалі напады на іх перадавыя пазіцыі. Так уnoch на 10 снежня жаўнеры брыгады зрабілі наёт на вёскі Крывасёлкі і Навасёлкі, а ўnoch на 12 снежня – на вёску Старын. Потым была зробоена спроба выхесніць перадавыя часткі чырвоных з занятых імі пазіцый. Пачаты наступ на мястэчкі Семежава і Вызна.

Уnoch на 13 снежня жаўнеры 1-га палка і кавалерыйскага аддзела пасля бою занялі мястэчка Семежава. Праціўнікі, страціўшы забітымі і параненымі каля 50 чалавек, адступіў. Тут было захоплена шмат патронаў на складзе. Але, атрымаўшы падмацаванне, чырвонаармейцы контратакавалі і адбілі Семежава.

Эдвард Вайніловіч у сваіх мемуарах пісаў, што пасля баёў каля Вызны і Семежава чырвоная войскі, наступаючы на падраздзяленні паўстанцаў, заходзілі далёка за лінію дзяржаўной мяжы, пад Едчыцы, ужо на польскай тэрыторыі. Ён паведамляе, што польскія войскі спецыяльна адступілі, каб даць магчымасць расійскім войскам разгроміць паўстанцаў.

Штаб Слуцкай брыгады, а з ім і Рада 15 снежня пераехалі ў вёску Морач (20 кіламетраў на захад ад Вызы), за адзін кіламетр ад мяжы на савецкім баку. У падраздзяленнях брыгады адчуваўся недахоп харчавання, а гэта вымусіла Раду рэклімаваць прадукты ў насельніцтва. Сярод жаўнероў распаўся юродства, а лекаў было мала.

Нягледзячы на гэта, беларускія аддзелы працягвалі актыўна дзейнічаць. Уnoch на 17 на 18 снежня яны зноў занялі Семежава і некалькі бліжэйшых вёсак. Узялі ў палон 25 чырвонаармейцаў, захапілі кулямёт, шмат вінтовак, конны абоўз. Уnoch на 19 снежня быў ўзяты Вызна. Брыгада прасунулася на ўсход.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдаўзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by

АПОШНЯЯ ИМПРЭЗА ТАВАРЫСТВА БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ У 2011 ГОДЗЕ

Сабраўшы значныя сілы, раніцай 19 снежня часткі Чырвонай Арміі пачалі новы наступ, каб канчаткова задушыць супраціўленне. У гэты дзень чырвоныя войскі авалодалі Вызнай. Слуцкія жаўнеры адступілі да Морачы. 20 снежня чырвонаармейцы выбілі жаўнероў з Семежава.

Польская делегацыя на

мірных перамовах у Рызе зноў

дала згоду на ўядзенне савец-

кіх войскаў у нейтральную

зону і нават на польскую

тэрыторыю для разгрому

слуцкіх паўстанцаў.

Штаб Слуцкай брыгады

вымушаны быў пераобраша-

ў вёску Заастравечча (ципер у

Клецкім раёне), ля ракі Лані,

за якой стаялі польскія войскі.

Тут збіраліся і падраздзяленні

Слуцкай брыгады. Рада Слуц-

чыны дала дазвол на пераход

на польскі бок. 28 снежня 1920

года асноўныя сілы Слуцкай

брыйгады перайшлі на польскі

бок і былі інтэрнаваны поль-

скімі

ўладамі. Гэты дзень і лі-

чыца заканчэннем дзеянняў

Слуцкай брыгады. Праўда, 1

студзеня яшчэ адзін батальён

перайшоў мяжку.

Адзін батальён, падзя-

ліўшыся на дробныя групы,

застаўся на Случчыне і пачаў

партызанскую вайну супраць

савецкай улады. Частка слуцкіх

жаўнероў затрымалася ля Няс-

віжа не здана зброю польскім

ўладам і пераходзіла на тэры-

торыю БССР для вядзення

партызанскаю барацьбы. Слуц-

кія жаўнеры здані зброю поль-

скім уладам і былі накіраваны

ў лагер, спачатку ў мястэчка

Сіняўка, потым у Беласток (ля

Хелма). Вызвалены яны былі

пасля падпісання канчатковага

савецко-польскага міру (сака-

вік 1921 г.) у траўні 1921 года.

У Празе ў канцы

верасня адбылася беларускія

нацыянальная канферэнцыя,

на якой амбяркоўвалася Слуц-

кае пытанне. У пастанове адзна-

чалася, што беларускі народ

выступіў са сцягамі “ні поль-

скіх паноў, ні маскоўскіх каму-

ністаш”

, а сам Слуцкі збройны

чын быў задушаны абедзвюм

гэтымі сіламі.

Штогод 27 лістапада

адзначаецца беларускімі

партыётамі ў розных краінах

свету як Дзень Герояў. Адзна-

чаецца гэты Дзень і беларускімі

патрыётамі на сваёй Радзіме

і сімвал барацьбы за незалеж-

насць Беларусі.

Старшыня ТБК корат-

ка распавёў пра юбілей відніага

беларускага дзеяча ў міжваен-

нім перыядзе.

Сабраўшы значныя сілы, раніцай 19 снежня часткі

Чырвонай Арміі пачалі новы

наступ, каб канчаткова заду-

шыць супраціўленне. У гэты

дзень чырвоныя войскі ава-

лодалі Вызнай. Слуцкія жаў-

неры адступілі да Морачы.

20 снежня чырвонаармейцы

выбілі жаўнероў з Семежава.

Сабраўшы значныя сілы, раніцай 19 снежня часткі

Чырвонай Арміі пачалі новы

наступ, каб канчаткова заду-

шыць супраціўленне. У гэты

дзень чырвоныя войскі ава-

лодалі Вызнай. Слуцкія жаў-

неры адступілі да Морачы.

20 снежня чырвонаармейцы

выбілі жаўнероў з Семежава.

Сабраўшы значныя сілы, раніцай 19 снежня часткі

Чырвонай Арміі пачалі новы

наступ, каб канчаткова заду-

шыць супраціўленне. У гэты

дзень чырвоныя войскі ава-

лодалі Вызнай. Слуцкія жаў-

неры адступілі да Морачы.

20 снежня чырвонаармейцы

выбілі жаўнероў з Семежава.

Сабраўшы значныя сілы, раніцай 19 снежня часткі

Чырвонай Арміі пачалі новы

наступ, каб канчаткова заду-

шыць супраціўленне. У гэты

дзень чырвоныя войскі ава-

лодалі Вызнай. Слуцкія жаў-

неры адступілі да Морачы.

20 снежня чырвонаармейцы

выбілі жаўнероў з Семежава.

Сабраўшы значныя сілы, раніцай 19 снежня часткі

Чырвонай Арміі пачалі новы

наступ, каб канчаткова заду-

шыць супраціўленне. У гэты

дзень чырвоныя войскі ава-

лодалі Вызнай. Слуцкія жаў-

неры адступілі да Морачы.

2